

Plán KSČ: vymýtit živly z advokacie

Totalitní režim zdecimoval v 50. letech demokratickou vrstvu advokátů, končili ve fabrikách. Do justice vstupovala dělnická třída

KATEŘINA KOLÁŘOVÁ

Nejhorší doba pro československou advokacii nastala po únoru 1948. „Advokáti tehdy rozhodně nepatřili mezi ty, které měla komunistická strana v oblibě. Byli to totiž bohatí lidé nebo bohaté lidi zastupovali, patřili mezi špičku tehdejší inteligence a tu bylo třeba odstranit,“ vysvětluje advokát Petr Toman, zakladatel advokátní kanceláře Toman, Devátý & Partneri. V posledních dvou letech připravoval knihu *Advokáti proti totalitě*, která bude zítra pokřtěna v porotní síni Vrchního soudu v Praze, v níž byly vyneseny stovky rozsudků smrti nad nepřáteli komunistického režimu.

Toman LN exkluzivně poskytl materiál, který popisuje, jak skutečně advokacie v době totality vypadala.

Konec staré advokacie

Krátce po únoru 1948 vznikly v advokacii, stejně jako v jiných odvětvích, takzvané akční výbory Národní fronty, které začaly rozhodovat o tom, kteří advokáti budou převzati do nové advokacie a kteří výkon profese skončí. V těchto orgánech seděli advokáti, již měli blízko komunistické straně a jejím představitelům a sami se v zásadě chopili moci.

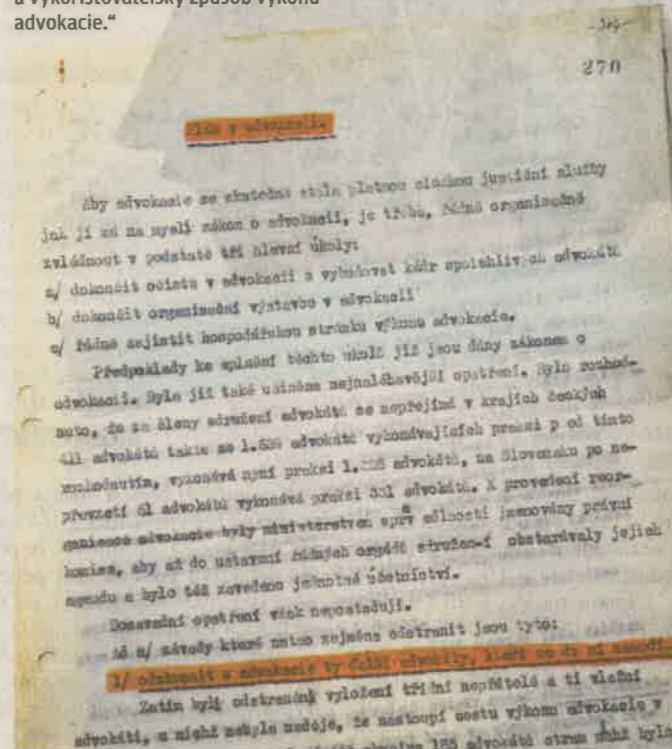
V archivu Karla Klose, náměstka ministra spravedlnosti pro věci Státní prokuratury a Státního soudu, se Tomanovi podařilo najít dokument z března 1950 s názvem *Plán v advokacii*, kde stojí, že z 1639 advokátů, kteří působili v advokacii před únorem 1948, „do nové advokacie nebylo převzato 411 advokátů“. Tedy čtvrtina stavu.

Plán popisuje, že „zatím byli odstranění vyložení třídní nepřátelé a ti vlašní advokáti, u nichž nebyla naděje, že nastoupí cestu výkonu advokacie v novém duchu. Přitom zůstala ještě skupina

Plán v advokacii

Dokument je datován 10. března 1960

Byl nalezen v archivu Karla Klose, který byl náměstkem ministra spravedlnosti pro věci státní prokuratury a státního soudu. Mimo jiné v něm stojí: „Nutno odstranit starý řemeslnický, formalistický a vykořisťovatelský způsob výkonu advokacie.“

185 advokátů, stran nichž bylo rozhodnuto provést podrobná šetření a vyžádání stanoviska krajských výborů KSČ“.

Tím to nekončilo, cílem režimu bylo dále ostatní advokáty sledovat. K tomu byli vyzváni správci krajských soudů a krajských prokuratur z řad absolventů Právnícké školy pracujících. Ti advokáty sledovali a podávali o nich pravidelné zprávy. „Soustavným sledováním budou získány předpoklady pro vymýcení všech těch živlů z advokacie, které tam nepatří,“ uvádí dokument.

Tlak byl enormní. „Většina advokátů, kteří byli založením demokrati, byla během necelého roku ‚vyakčněna‘. Zbývající v ad-

vokacii dále působili a snažili se v procesech obhajovat,“ vysvětluje Toman.

Archiv vynesl svědectví o tom, jak se někteří advokáti novému režimu nepřizpůsobili. „Stále docházejí stížnosti, že advokáti jednají stále starým navykým způsobem. Místo aby napomáhali k vyšetření materiální pravdy, snaží se za každou cenu vyhrát spor pro zastupovanou stranu a dosáhnout osvobození obžalovaného, i když z průvodního materiálu je vina jasná.“

Nahrazení dělnickou třídou

Řada advokátů nečekala, až budou „vyakčněni“, ale dobrovolně profesi opouštěli a odcházeli pra-

Petr Toman

advokát a partner
advokátní kanceláře Toman,
Devátý & Partneri

V rámci projektu České advokátní komory „Advokáti proti totalitě“ připravil spolu s Ondřejem Šebestou stejnojmennou knihu, která vychází z historických dokumentů, popisuje příběhy advokátů, z nichž někteří v boji s totalitou položili i svůj život. Přibližuje životní příběhy Otakara Motejla, Dagmar Burešové, Kamilla Reslera nebo Jaroslava Borkovce, advokátního koncipienta, jenž se stal jedním z odsouzených, které za protistátní činnost komunisté popravili.

covat do továren, kde končili i ti, kdo nebyli přijati do nové advokacie. V profesi zůstali advokáti, kteří se přizpůsobili, byli zastrašeni nebo dali přednost ochraně sebe a příbuzných. Demokratická vrstva advokacie byla v 50. letech zcela zdecimována.

Justice, především soudy a prokuratura, byla doplňována absolventy dvouleté Právnícké školy pracujících. „Studovali tam ti nejvěrnější dělničtí kádři, kteří během dvou let získali maturitu i právnícké vzdělání. Z těch se pak stali soudci a prokurátoři. Já osobně jsem v roce 1985 jednoho soudce s tímto vzděláním potkal. Skončil až po roce 1989,“ vzpomíná Toman.

Například soudce Jaroslav Novák, který působil v justici již od roku 1924, vynesl po únoru 1948 jako soudce Státního soudu v Praze údajně více než sto trestů smrti.

Předem napsaný rozsudek

V roce 1949 vznikla tzv. bezpečnostní pětka, politická komise, jež předem rozhodovala o výši trestů v politických procesech. Soudci pak svými rozsudky dodali věci jen punc legálnosti. Členy byli ministr národní bezpečnosti Ladislav Kopřiva, jeho náměstek Karel Šváb, ministr spravedlnosti Štefan Rais, již zmiňovaný Karel Klos a velitel StB Osvald Závodský.

Situace se začala měnit po roce 1960, kdy byla udělena amnestie, která se snažila vyrovnat s nezákonostmi předchozích let. Advokacie a celá společnost se začaly nadechnout, avšak pouze do srpna 1968, kdy přišla další vlna politických čistek, a to i v řadách advokacie. „Advokáti ale tehdy začali alespoň trochu držet pospolu. Sice v advokacii ještě stále působili ti, kdo se zpronevěřili svému postavení a zejména v 50. letech neobhajovali tak, jak měli. Ale vedle nich už byli noví advokáti, kteří si byli vědomi svých povinností a advokacii stabilizovali tak, že ji respektovaly i ostatní složky státu,“ popisuje Toman.

Advokáti proti totalitě

Dne 5. listopadu 1949 byl v pankrácké věznicí popraven advokátní koncipient Jaroslav Borkovec. Byl jednou z více než 200 obětí politických procesů vedených tehdejší komunistickou justicí. Přesně po 70 letech startuje unikátní projekt České advokátní komory s názvem *Advokáti proti totalitě*. Nejen na počest popraveného, ale i dalších výjimečných advokátů, již se neváhali postavit ve jménu svých klientů a svého přesvědčení totalitě. V rámci projektu bude vydána i kniha Petra Toman a Ondřeje Šebesty.